

ZMIANY W SYSTEMIE UPOSAŻEŃ ŻOŁNIERZY PO UTWORZENIU NOWEGO KOMPONENTU – WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ

CHANGES IN THE SYSTEM OF SALARIES OF SOLDIERS AFTER CREATION THE NEW COMPONENT – TERRITORIAL DEFENSE FORCE

Ryszard Chyrzyński¹

INSTYTUT SYSTEMÓW BEZPIECZEŃSTWA I OBRONNOŚCI
WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA

Abstract: The goal of this article is not an assessment of the operational abilities of new Territorial Defence Force (TDF) to conduct military operations in the time of military threat to the state's security, but the presentation of the imposed, by that fact, changes in emolument for professional soldiers and militiamen, who would form that forces. Developed value added would enable a better understanding of essence, subject and processes that occur during financing security requirements, especially in the field of personnel costs. The process of creating Territorial Defence Force is still largely based on planned or estimated quantities, thus the final system solutions, that would enable correct evaluation of expenses on personnel costs, might be much different than those used in this article.

Streszczenie: Celem artykułu nie jest ocena zdolności operacyjnych nowo tworzonej Wojsk Obrony Terytorialnej do prowadzenia działań militarnych w czasie militarnego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, lecz przedstawienie wymuszonych tym faktem, zmian w obrębie systemu uposażeń żołnierzy, zarówno zawodowych, jak i niezawodowych, którzy tworzyć będą ten komponent wojsk. Wypracowana wartość dodana pozwoli lepiej zrozumieć istotę, przedmiot i procesy zachodzące w finansowaniu potrzeb obronnych państwa, zwłaszcza w obszarze wydatków osobowych. Z uwagi, że proces tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej opiera się jeszcze w dużej mierze na wielkościach planowanych lub szacunkowych, stąd też końcowe rozwiązania systemowe, pozwalające określić wielkość nakładów na wydatki osobowe, mogą się znacznie różnić od tych przyjętych w niniejszym artykule.

Keywords: financing, cash benefits, salaries, Territorial Defense Force.

Słowa kluczowe: finansowanie, świadczenia pieniężne, uposażenia, Wojska Obrony Terytorialnej.

Od kilku miesięcy Ministerstwo Obrony Narodowej (MON) tworzy już nowy komponent Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT). Zgodnie z przyjętymi ustaleniami

¹ Dr Ryszard Chyrzyński jest zastępcą Dyrektora Instytutu Systemów Bezpieczeństwa i Obronności WAT. Zainteresowania naukowe: administracja publiczna, ekonomika wojskowa, zasady ekonomii wojskowej, pozyskiwanie uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

Dr. Ryszard Chyrzyński is Deputy Director of the Institute of Security and Defence Systems WAT. His research interests: public administration, military economics, military rules of economics, acquiring weapons and military equipment.

docelowo, w strukturze organizacyjnej tych wojsk, powstać ma 17 brygad WOT, liczących łącznie ok. 53 tys. żołnierzy. W wojskach tych przewidziano, że ok. 10% jego stanu osobowego stanowić będą żołnierze zawodowi, głównie oficerowie, pozyskani z wojsk operacyjnych oraz rezerwy. Natomiast zasadniczy człon tych wojsk będą stanowić żołnierze rezerwy – ochotnicy, którzy podpiszą kontrakt na pełnienie służby w tym komponentie sił zbrojnych. Proces formowania tych wojsk, który rozpoczął się w roku 2016 od powołania Biura ds. Utworzenia Obrony Terytorialnej, będzie zmierzał do sformowania w kolejnych latach Dowództwa Obrony Terytorialnej oraz kolejnych brygad (sześć brygad w 2017 r., pięć brygad w 2018 r. oraz ostatnich sześć w 2019 r.). W ten sposób, w ciągu tych lat, w Polsce ma powstać w każdym powiecie kompania licząca ok. 100 żołnierzy, stanowiąca najniższy stopień organizacyjny tego rodzaju wojsk. Łącznie ma zostać utworzonych 364 kompanii, pogrupowanych w 86 batalionów podległych wojewódzkim brygadam.

Zakłada się, że cały system WOT zostanie ostatecznie zbudowany do końca 2021 roku, przy czym sformułowanie brygad nie będzie równoznaczne z zakończeniem rozwoju tych wojsk. Służba w WOT będzie trwała od roku do sześciu lat, w zależności od podpisanego między kandydatem a właściwą wojskową komendą uzupełnień (WKU) kontraktem. Jego podpisanie będzie wprowadzało tzw. przydział terytorialny, który ma charakter stosunku administracyjno-prawnego². Wykonywanie służbowych obowiązków w WOT będzie oczywiście zależało od zajmowanego stanowiska, a z tym będą wiązały się określone świadczenia pieniężne, o których będzie mowa poniżej.

Kandydaci na żołnierzy OT (powoływani po raz pierwszy do tej służby), zanim rozpoczną służbę będą objęci obowiązkiem szkolenia podstawowego (obejmującego podstawowe zasady taktyki, przetrwania na polu walki, zasady ratownictwa medycznego i bezpiecznego posługiwania się bronią), które będą prowadzone w jednostce wojskowej przez jeden lub maksymalnie dwa weekendy w miesiącu w okresie od września do czerwca (średnio 20 dni w roku oraz 10 dni w okresie urlopowym). Zaś raz w roku w okresie letnim każdy batalion WOT będzie brał udział w szkoleniu bojowym (obejmującym szkolenie indywidualne, zgrywające drużynę/pluton, a następnie kompanię), realizowanym w centrach szkolenia na poziomie krajowym.

Rozpoczęty już proces tworzenia WOT wymagał przede wszystkim dokonania szeregu istotnych zmian legislacyjnych, sankcjonujących ich tworzenie, a następnie funkcjonowanie.

W tym celu dokonano nowelizacji Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej³, w której wprowadzono m.in.: tytuł żołnierza OT⁴ oraz

² Nadanie przydziału terytorialnego następuje w formie *karty przydziału terytorialnego*, stanowiącej decyzję administracyjną. Może być nadawany żołnierzom rezerwy w czasie pokoju na stanowiska służbowe, które są określone w etacie jednostki wojskowej. Warunkiem nadania przydziału terytorialnego jest zawarcie kontraktu na wykonywanie obowiązków, w ramach WOT, między żołnierzem rezerwy a dowódcą jednostki wojskowej, w której ma być nadany ten przydział.

³ *Ustawa z dnia 16 listopada 1967 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 1534).*

⁴ Art. 98i ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o *zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 2138).*

ustanowiono, że terytorialna służba wojskowa (TSW)⁵ jako służba pełniona stale (czynna służba wojskowa) będzie realizowana w formie:

- służby rotacyjnej – określonej w planie dowódcy jednostki wojskowej (minimum jeden weekend w miesiącu),
- służby dyspozycyjnej – w pozostałym zakresie.

Zgodnie z zapisami znowelizowanej ustawy okres służby rotacyjnej jest okresem służby pełnionej w strukturach danej jednostki wojskowej i na stanowisku służbowym. Co oznacza, że w zakresie świadczeń pieniężnych, przysługujących żołnierzom TSW (uposażenie, świadczenia, ubezpieczenie itp.), znaczenie będzie miał głównie okres tej służby.

Natomiast okres dyspozycji (obejmujący: samokształcenie, doskonalenie zawodowe, możliwość pracy i prowadzenia działalności gospodarczej) odbywać się będzie na zasadach ogólnych.

Jednocześnie z uwagi na specyficzny charakter tej służby, polegający głównie na służbie ochotniczej, niezbędne było wprowadzenie w obowiązującym systemie uposażeń żołnierzy niezawodowych określonych zachęt materialnych, które sprawia, że ten rodzaj służby będzie atrakcyjny, zwłaszcza dla młodych ludzi, chcących spożytkować swoje siły i zamiłowania oraz wolny czas dla tego rodzaju służby⁶.

Dlatego przyjęto, że okres służby w WOT w jak najmniejszym stopniu zakłócać ma dotychczasowy tryb życia (rodzinny, zawodowy) zainteresowanym osobom. Służba ta ma być pełniona w czasie wolnym od pracy, gdyż żołnierze OT będą na co dzień pełnić służbę w dyspozycji, w czasie której będą wykonywać swoją pracę lub inne obowiązki.

Jak na wstępie zaznaczono, służbę w WOT będą pełnić, zarówno żołnierze zawodowi (oficerowie), jak i żołnierze OT (niezawodowi).

Z zawodem żołnierza – tak jak z każdym innym wykonywanym zawodem – wiąże się wynagrodzenie za świadczoną pracę. Praca ta – mająca charakter nieprodukcyjny – świadczona jest w specyficznej formie służby, a wynagrodzenie z tej pracy nazwane jest powszechnie uposażeniem. Stąd też uposażenie żołnierza powinno uwzględniać przede wszystkim:

- odpowiedni poziom – umożliwiający pełne oddanie się żołnierza służbie wojskowej i zapewniający godne życie jego rodzinie;
- zróżnicowanie na poszczególnych stanowiskach służbowych – odpowiednio do zakresu obowiązków, wymaganych kwalifikacji i ponoszonej odpowiedzialności;
- odpowiednią rekompensatę – za trudy pełnienia służby w szczególnych warunkach;
- uprawnienia żołnierzy do przysługujących należności poza uposażeniowych (nagrody, zasiłki, odprawy, należności pośmiertne itd.).

⁵ Rozdział 4b – Terytorialna służba wojskowa, tamże.

⁶ Art. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 2016 r., tamże.

System uposażeń żołnierzy, zarówno zawodowych, jak i niezawodowych ma swoje umocowanie prawne w ustawach:

- o służbie żołnierzy zawodowych⁷ – obejmuje żołnierzy zawodowych;
- o uposażeniu żołnierzy niezawodowych⁸.

Jeśli chodzi o żołnierzy zawodowych wysokość ich przeciętnego uposażenia ustala Prezydent RP. Od 1 stycznia 2017 roku – stanowi ono wielokrotność 3,20 kwoty bazowej przyjmowanej do naliczenia wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej⁹.

Uposażenie żołnierzy zawodowych składa się z uposażenia zasadniczego (wg stopnia wojskowego) i dodatków do uposażenia (za długoletnią służbę, specjalnego, służbowego, motywacyjnego i funkcyjnego)¹⁰. Ponadto, żołnierze ci uprawnieni są do otrzymywania dodatku za długoletnią służbę wojskową.

Jednocześnie z tytułu pełnienia służby wojskowej żołnierze zawodowi otrzymują m.in. następujące inne należności pieniężne:

- zasiłki na zagospodarowanie;
- dodatkowe uposażenie roczne;
- nagrody uznaniowe i zapomogi;
- nagrody jubileuszowe;
- należności za podróże i przeniesienia służbowe;
- gratyfikacje urlopowe;
- dodatkowe wynagrodzenie za dodatkowo powierzone, czasowe pełnienie obowiązków służbowych i za wykonywanie czynności powierzonych, wykraczających poza zadania wynikające z zajmowanego stanowiska służbowego;
- należności związane z pełnieniem zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa;
- należności związane ze zwolnieniem z zawodowej służby wojskowej.

Ponadto, w razie śmierci żołnierza zawodowego lub członka jego rodziny przysługują m.in. następujące świadczenia:

- zasiłek pogrzebowy;
- odprawa pośmiertna;
- pokrycie kosztów pogrzebu z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.

Oznacza to, że żołnierze zawodowi pełniący czynną służbę w WOT otrzymywać będą takie same uposażenie i inne należności pieniężne z tytułu jej pełnienia, jak żołnierze w wojskach operacyjnych, oraz że wszystkie wydatki z tego tytułu ponoszone są z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej¹¹.

⁷ Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie żołnierzy zawodowych, Rozdział 5 – Uposażenia i inne należności i żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1726 i 2138, z późn. zm.).

⁸ Ustawa z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 616 i 2138).

⁹ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie określenia wielokrotności kwoty bazowej stanowiącej przeciętne uposażenie żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1273).

¹⁰ Zasady przyznawania dodatków określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie dodatków do uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 2296).

¹¹ Minister Obrony Narodowej jest dysponentem 29. części budżetu państwa „obrona narodowa”.

Nieco inaczej wygląda sytuacja w tym komponentie wojsk, jeśli chodzi o pozostałych żołnierzy, którzy stanowić będą większość tych wojsk. Żołnierze ci, będą mieli różny stopień stosunku do służby wojskowej, gdyż będą rekrutowani zarówno z byłych żołnierzy zawodowych, rezerwistów, jak i osób bez przeszkolenia wojskowego, na okres od roku do sześciu lat. Dla tych żołnierzy stworzono też określone „zachęty materialne”, które byłyby konkurencyjne do rozwiązań systemowych, zawartych w obowiązujących dotychczas przepisach uposażeniowych dla żołnierzy pełniących służbę w różnych jej formach.

Zgodnie bowiem z obowiązującymi regulacjami prawnymi, uposażenie żołnierzy niezawodowych odbywających:

- zasadniczą służbę wojskową,
- przeszkolenie wojskowe lub ćwiczenia wojskowe,
- pełniących służbę przygotowawczą,
- okresową służbę wojskową,
- służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,
- pełniących służbę kandydacką,
- terytorialną służbę wojskową,

składa się z uposażenia zasadniczego i dodatków.

Żołnierze ci, w zależności od rodzaju służby, mogą również otrzymywać inne należności pieniężne, takie jak:

- nagrody (w szczególności w związku z przejawianiem inicjatywy w służbie albo wykonywaniem zadań służbowych wymagających szczególnie dużego nakładu pracy, w tym poza określonym czasem służby, w skróconych terminach lub w warunkach szczególnie utrudnionych);
- zapomogi (w przypadku zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych, długotrwałej choroby lub śmierci członka rodziny oraz innych przyczyn powodujących istotne pogorszenie warunków materialnych);
- należności za podróże służbowe (w przypadku delegowania do wykonywania zadań poza stałym miejscem służby);
- należności w związku ze zwolnieniem z czynnej służby wojskowej (odprawa pieniężna w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę)¹²;
- zasiłki pogrzebowe¹³;
- odprawy pośmiertne (w wysokości jednomiesięcznego uposażenia, a jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą wojskową – w wysokości trzymiesięcznego uposażenia)¹⁴;
- zwrot kosztów pogrzebu.

¹² Ogłaszanego corocznie na podstawie art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2015 r., poz. 2008).

¹³ Wyplacane z budżetu MON.

¹⁴ Przyjmuje się najniższą stawkę uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego, w odpowiednim stopniu wojskowym, obowiązującego w dniu śmierci żołnierza. Do obliczenia wysokości odprawy dla żołnierzy posiadających stopień wojskowy szeregowego (marynarza) przyjmuje się uposażenie przewidziane dla stopnia wojskowego starszego szeregowego (starszego marynarza).

Uposażenie zasadnicze żołnierzy niezawodowych przysługuje w stawkach miesięcznych lub dziennych, w zależności od rodzaju odbywanej lub pełnionej czynnej służby wojskowej.

Z uwagi na różną formę odbywania służby wojskowej, żołnierze niezawodowi mają prawo do następujących świadczeń pieniężnych:

- żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową¹⁵ lub przeszkolenie wojskowe:
 - uposażenie zasadnicze według stopnia wojskowego¹⁶,
 - dodatek funkcyjny,
 - dodatki uzasadnione szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
 - odprawa w związku ze zwolnieniem z czynnej służby wojskowej w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę¹⁷;
- żołnierze odbywający ćwiczenia wojskowe, w tym w ramach Narodowych Sił Rezerwowych (NSR):
 - uposażenie zasadnicze według stopnia etatowego zajmowanego stanowiska służbowego za każdy dzień trwania tych ćwiczeń¹⁸,
 - dodatek funkcyjny (wyznaczonym na stanowiska służbowe przewidziane w etatach jako stanowiska dowódcze) w wysokości do 15% uposażenia zasadniczego przysługującego żołnierzowi,
 - dodatki uzasadnione szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, przewidziane dla żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową;
- żołnierze rezerwy pełniący czynną służbę wojskową na stanowiskach służbowych, na których nadane są przydziały kryzysowe:
 - dodatek w wysokości 3% należnego uposażenia zasadniczego po upływie okresu trzech lat posiadania tego przydziału;
- żołnierze pełniący służbę przygotowawczą:
 - uposażenie zasadnicze według stopnia etatowego,
 - dodatki do uposażenia zasadniczego (dodatek funkcyjny, dodatek uzasadniony szczególnymi właściwościami lub warunkami służby),
 - inne należności (nagrody i zapomogi, należności za podróże służbowe, zasiłki pogrzebowe, odprawy pośmiertne, zwrot kosztów pogrzebu);
- żołnierze pełniący okresową służbę wojskową:
 - uposażenie zasadnicze według stopnia etatowego,
 - dodatki do uposażenia zasadniczego (funkcyjny i dodatki uzasadnione szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej),

¹⁵ Od 1 stycznia 2010 roku obowiązuje zawieszenie odbywania zasadniczej służby wojskowej (Dz.U. z 2009 r. Nr 161, poz. 1278).

¹⁶ Według tabeli zawartej w załączniku do rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 stycznia 2017 roku, tamże.

¹⁷ Ustalano na podstawie art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 10 października 2002 roku, tamże.

¹⁸ Pobieranie uposażenia zasadniczego, według stopnia etatowego zajmowanego stanowiska służbowego, powoduje zawieszenie na ten czas prawa do zasiłku dla bezrobotnych – art. 31 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 roku, tamże.

- ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,
- zasiłek pogrzebowy,
- odprawa pośmiertna,
- pokrycie kosztów pogrzebu;
- żołnierze pełniący służbę kandydacką:
 - uposażenie zasadnicze według stopnia etatowego,
 - dodatki do uposażenia (dodatek funkcyjny, dodatek uzasadniony szczególnie właściwościami lub warunkami służby),
 - inne należności pieniężne (nagrody i zapomogi, należności za podróże służbowe, zasiłki pogrzebowe, odprawy pośmiertne, zwrot kosztów pogrzebu);
- żołnierze pełniący terytorialną służbę wojskową rotacyjnie:
 - za każdy dzień trwania tej służby uposażenie zasadnicze według stopnia etatowego i dodatki w wysokości i na zasadach określonych dla żołnierzy odbywających ćwiczenia wojskowe;
 - dodatek za gotowość bojową – przysługujący za każdy miesiąc kalendarzowy pełnienia tej służby (wypłacany w najbliższym miesiącu pełnienia TSW rotacyjnie, łącznie z uposażeniem zasadniczym)¹⁹.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na nowy rodzaj dodatku przyznawany w TSW, a mianowicie na dodatek za gotowość bojową. Jest to comiesięczny dodatek przysługujący do uposażenia zasadniczego z tytułu pełnienia TSW, w tym podnoszenia sprawności i kwalifikacji zawodowych oraz utrzymywania zdolności do natychmiastowego stawienia do tej służby pełnionej rotacyjnie. Dodatek ten można potraktować, jako swego rodzaju zachętę do pilnej służby.

Jednocześnie dodatek ten ma spełnić również pewną funkcję rekompensującą z tytułu ograniczenia w zakresie swobód i praw obywatelskich, którym poddani są ci żołnierze, w stosunku do żołnierzy innych rodzajów służby wojskowej. Podczas pełnienia TSW, w tym pełnionej dyspozycyjnie, żołnierze ci podlegają określonym rygorom w zakresie ograniczenia:

- praw i swobód publicznych (np. ograniczone prawo członkostwa w stowarzyszeniach i innych organizacjach działających poza wojskiem²⁰);
- obowiązkom, takim jak:
 - przechowywania umundurowania,
 - meldunkowym,
 - zawiadamiania o zmianach pobytu,
 - wspierania działalności jednostek wojskowych poza czasem służby pełnionej rotacyjnie.

¹⁹ Dodatek za gotowość bojową nie przysługuje za miesiąc kalendarzowy, w którym żołnierz nie stanął się do TSW pełnionej rotacyjnie lub nie pełnił jej z przyczyn nieusprawiedliwionych w pełnym wymiarze ustalonego czasu trwania.

²⁰ Zgodnie z art. 65 ust. 6 ustawy z dnia 23 grudnia 2016 roku wymagana jest pisemna zgoda dowódcy jednostki wojskowej.

Dodatek ten nie będzie przysługiwał w razie zawinonego przez żołnierza niestawiennictwa na ćwiczeniach wojskowych. Wysokość tego dodatku wynosi 10% kwoty uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego²¹ i jest on wypłacany z dołu wraz z uposażeniem przysługującym za kolejny miesiąc służby pełnionej rotacyjnie.

Jak zaznaczono wyżej, żołnierzom pełniącym TSW rotacyjnie²², będzie przysługiwało za każdy dzień trwania tej służby uposażenie zasadnicze, którego wysokość wynosi procent stawki najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego²³. Stawka dzienna tego uposażenia zależeć będzie zaś od zajmowanego stanowiska służbowego, określonego stopniem wojskowym oraz według posiadanego przez żołnierza stopnia wojskowego²⁴.

W przypadku przysługujących dodatków do uposażenia zasadniczego, wypłacane są one w wysokościach i na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej *w sprawie stawek uposażenia zasadniczego żołnierzy niezawodowych oraz dodatków do uposażenia zasadniczego żołnierzy niezawodowych*. I tak wysokość dodatku:

- za służbę na morzu (za każdy dzień zaokrętowania połączonego z wyjściem w morze) – jest zróżnicowana i zależy od rodzaju okrętu (podwodny, nawodny, inna jednostka pływająca);
- za wykonywanie prac podwodnych, szkolenie się na nurka – określona została kwotowo;
- desantowego – wynika z kwoty jednostkowej (w złotych) i liczby skoków ze spadochronem;
- za wykonywanie zadań związanych z bezpośrednim udziałem w oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych lub niebezpiecznych pochodzenia wojskowego albo w ich unieszkodliwianiu – określona została kwotowo;
- za wykonywanie poza macierzystą jednostką wojskową zadań związanych z bezpośrednim zwalczaniem klęsk żywiołowych lub likwidacji skutków albo w akcjach poszukiwawczych lub ratowania życia ludzkiego – określona została kwotowo za każdą rozpoczętą dobę wykonywania tych zadań;
- za służbę w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych – określona została kwotowo w zależności od stopnia szkodliwości (od I do IV stopnia)²⁵;

²¹ Od 1 stycznia 2017 roku wynosi 290 zł netto.

²² Z wyjątkiem służby pełnionej jednorazowo w czasie lub w dniu wolnym od pracy – art. 119a ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 roku, tamże.

²³ § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 stycznia 2017 roku, tamże.

²⁴ Z uwagi na różny sposób opodatkowania uposażeń, stosownego określenia stawek dla żołnierzy rezerwy dokonuje się według kwot netto. Od 1 stycznia 2017 r. dla stopnia wojskowego szeregowy wynosi 2,85% stawki uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego. Natomiast dla stopnia wojskowego starszy szeregowy 2,95%, a dla kaprała 3,25%.

²⁵ Stanowiskami służbowymi, na których pełnienie służby wojskowej jest szkodliwe dla zdrowia lub uciążliwe, są stanowiska, na których z zakresu zadań wynika konieczność wykonywania obowiązków służbowych przez co najmniej połowę obowiązującego miesięcznego czasu służby w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych.

- funkcyjnego (związanego z powierzeniem pełnienia nieetatowej funkcji dowódcy drużyny lub pomocnika dowódcy plutonu albo wykonywanie obowiązków służbowych na innym stanowisku dowódczym przewidzianym w etacie) – określona została procentowo (odpowiednio do 5% i do 15%) kwoty należnego uposażenia zasadniczego;
- motywacyjnego – określona została kwotowo w zależności od posiadanej klasy kwalifikacyjnej (od trzeciej do mistrzowskiej);
- za gotowość bojową – określono procentowo na poziomie 10% najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego, za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym żołnierz odbył TSW pełnioną rotacyjnie, w wymiarze co najmniej dwóch dni w danym miesiącu kalendarzowym.

Dodać należy przy tym, że są to swoiste odpowiedniki czynności, za których wykonywanie żołnierze zawodowi otrzymują dodatek specjalny. Stąd też wysokość stawek tych dodatków dostosowana jest do wysokości stawek przysługujących żołnierzom zawodowym.

Reasumując, świadczenia pieniężne przysługujące żołnierzom WOT, nie będą odbiegać istotnie od świadczeń przysługujących żołnierzom rezerwy powoływanym na ćwiczenia wojskowe, oprócz tego, że żołnierze WOT będą mogli uzyskiwać comiesięczny dodatek za gotowość bojową. Ponadto, będzie istniała dodatkowa możliwość dofinansowania kursów i nauki dla tych żołnierzy.

Warto też zwrócić uwagę na jeszcze inne, istotne zmiany systemowe, dokonane w związku z tworzeniem WOT. Zmiany dotyczą następujących rozwiązań systemowych:

- wprowadzono uprawnienie umożliwiające doliczanie żołnierzom OT (na ich wnioski) okresu pełnienia służby wojskowej, w ramach TSW pełnionej rotacyjnie, do wysługi emerytalnej²⁶, według wskaźnika wynoszącego odpowiednio 2,6% lub 3,0%²⁷ dotychczasowej podstawy jej wymiaru za każdy rok pełnienia czynnej służby w ramach TSW;
- wprowadzono zasadę, że do przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, kiedy emerytura lub renta inwalidzka ulega zmniejszeniu, nie wlicza się uposażeń i innych należności pieniężnych otrzymywanych z tytułu pełnienia służby w ramach TSW²⁸;
- za podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przyjmuje się dla żołnierzy pełniących służbę w TSW kwotę uposażenia z tytułu tej służby, a nie kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego²⁹;

²⁶ Art. 15c ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 1037).

²⁷ Wskaźnik 3,00 dotyczy żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r. – art. 28g ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r., tamże.

²⁸ Art. 40 ust. 5 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r., tamże.

²⁹ Art. 18 ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 963, z późn. zm.).

- wyłączono żołnierzy pełniących TSW dyspozycyjnie z ustawowej odpowiedzialności majątkowej żołnierzy za szkody wyrządzone przez nich, wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków służbowych, w mieniu Skarbu Państwa znajdującym się w dyspozycji komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej oraz jednostek organizacyjnych podporządkowanych albo nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej³⁰;
- w przypadku żołnierzy pełniących TSW rotacyjnie, z wyjątkiem pełnionej dyspozycyjnie, obowiązuje prawo do świadczenia odszkodowawczego, w przypadku gdy doznają oni stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, jak również gdy poniosą szkodę majątkową wskutek wypadku;
- żołnierzy ze służby kandydackiej zwalnia się z obowiązku zwrotu kosztów (na utrzymanie i naukę), w przypadku wykonywania obowiązków w ramach WOT – przez okres dwa razy dłuższy niż okres pełnienia służby kandydackiej, za który nalicza się te koszty³¹;
- do 365 dni zalicza się służbę pełnioną TSW rotacyjnie, za które przysługuje prawo do zasiłku bezrobotnemu za każdy dzień kalendarzowy od dnia zarejestrowania się we właściwym powiatowym urzędzie pracy³²,
- osobie będącej bezrobotnym, w przypadku stawienia się i zwolnienia z ćwiczeń TSW pełnionej rotacyjnie, zalicza się dni tych ćwiczeń do prawa do zasiłku dla bezrobotnych³³;
- wyłączono żołnierzy pełniących TSW do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego – o ile nie podlegają oni obowiązkowi ubezpieczenia z innego tytułu³⁴.

Z uzasadnienia załączonego do projektu Ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustawach, wprowadzającej nowy komponent wojsk, jakim są WOT wynika, że na świadczenia pieniężne, które będą przysługiwały żołnierzom OT (zawodowym i niezawodowym), ustalone w wysokościach jak żołnierzom rezerwy powołanym na ćwiczenia wojskowe, powiększone o comiesięczny dodatek za gotowość oraz możliwości dofinansowania kursów i nauki, a także wynagrodzenia pracowników wojska (ok. 900) wyniosą łącznie ok. 1,5 mld zł, w tym w roku:

- 2017 – 266,0 mln zł,
- 2018 – 487,1 mln zł,
- 2019 – 752,8 mln zł.

³⁰ Art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy (Dz.U., poz. 967 oraz z 2003 r., poz. 1750).

³¹ Art. 134a ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r., tamże.

³² Art. 71 ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2016 r., poz. 645, z późn. zm.).

³³ Art. 73 ust. 6 pkt 1, tamże.

³⁴ Art. 66 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1793 z późn. zm.).

Natomiast łączne przybliżone wydatki z budżetu resortu obrony narodowej na utworzenie, wyposażenie i funkcjonowanie WOT (zakup sprzętu wojskowego, rozbudowa infrastruktury wojskowej i jej remonty itd.) do roku 2019 mają wynieść ok. 3,6 mld zł, w tym w roku:

- 2017 – 630,7 mln zł,
- 2018 – 1095,1 mln zł,
- 2019 – 1482,8 mln zł.

Łączne nakłady związane z wyposażeniem oraz rozwojem infrastruktury jednostek WOT, w ramach centralnych planów rzeczowych, do roku 2019 szacuje się, że wyniosą ok. 2,1 mld zł.

Podsumowanie

Wprowadzenie nowego rodzaju czynnej służby wojskowej – Terytorialnej Służby Wojskowej (TSW) – wymusiło wprowadzenie szeregu zmian ustawowych, a także w aktach prawnych (rozporządzeniach) wydanych na podstawie tych ustaw. Dokonane zmiany miały wprowadzić przejrzystość, zrozumiałość unormowań i skupiać przepisy wokół tematu – nowa służba w obronie terytorialnej.

W obszarze poruszonym w niniejszym artykule nie nastąpiły jakieś istotne zmiany, mogące mieć wpływ na całość systemu uposażeń żołnierzy. Z uwagi na fakt, że TSW będą zasilali żołnierze zawodowi z wojsk operacyjnych, w ich przypadku nie nastąpią praktycznie zmiany systemowe (uposażeniowe).

Natomiast jeśli chodzi o nową kategorię – żołnierza OT, która będzie pełniona stale, w tym jako służba rotacyjna i dyspozycyjna w pozostałym okresie, to wydaje się, że będą musiały nastąpić zmiany systemowe ukierunkowane na zwiększenie jej motywacyjnego charakteru, zachęcającego do jej pełnienia, zwłaszcza przez młodych ludzi zainteresowanych tą służbą.

Z uwagi, że proces tworzenia TSW jest dopiero w początkowej fazie realizacyjnej, oszacowanie pełnych skutków finansowych i systemowych, wynikających z wdrożenia i funkcjonowania tej służby, opartej w znacznym stopniu na nowej niesprawdzonej jeszcze do końca formacji żołnierzy „ochotników”, będzie możliwe dopiero w kolejnych jej okresach.

BIBLIOGRAFIA

Ustawy:

- [1] Ustawa z dnia 16 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1534).
- [2] Ustawa z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 616 i 2138).
- [3] Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 1037).
- [4] Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 963, z późn. zm.).
- [5] Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 887, z późn. zm.).
- [6] Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy (Dz.U. poz. 967 oraz z 2003 r. poz. 1750).
- [7] Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2015 r., poz. 2008).
- [8] Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1726 i 2138, z późn. zm.).
- [9] Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2016 r., poz. 645, z późn. zm.).
- [10] Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1793 z późn. zm.).
- [11] Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2138).

Rozporządzenia:

- [1] Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie określenia wielokrotności kwoty bazowej stanowiącej przeciętne uposażenie żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1273).
- [2] Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie dodatków do uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2016 r., poz. 2296).